

Knyga – paminklas Kužių partizanui Antanui Šemetai

Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešojoje bibliotekoje pristatyta Alekso Šemetos knyga „Eilinio partizano atsiminimai“ – 1919 metų Nepriklausomybės kovų dalyvio, savanorio, buvusio išeivijos žurnalisto Alekso Šemetos įtraukiantis pasakojimas apie Kužių partizanus. Į tėvo gimtinę pristatyti knygos iš JAV atvyko jauniausia A. Šemetos dukra Audronė Šemetaitė-Murtaugh.

Živilė KAVALIAUSKAITĖ
zivile@skrastas.lt

Svarbus liudijimas

Išvakarėse knyga buvo pristatyta Kužiuose – ten, kur 1919 metais veikė atsiminimuose minimi partizanai.

Pristatyme Šiauliuose dalyvavo knygos mecenatė A. Šemetos dukra Audronė Šemetaitė-Murtaugh, knygos rengėja dr. Jolanta Mažylė, Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto docentė, karo istorikas profesorius dr. Valdas Rakutis, Klivlando lietuvių kultūros ir dokumentavimo centro archyvo vadovas Andris Jonas Dunduras.

Į renginį atvyko ir Šiauliuose gyvenanti jauniausioji iš brolių Šemetų – Vytauto – dukra Vida Žiūkienė.

„Eilinio partizano atsiminimus“ A. Šemeta rašė 1957 metais Klivlande, atskirais skyriais 1960 metais jie buvo publikuoti „Naujienu“ laikraštyje.

Pernai A. Šemetaitė-Murtaugh tėvo prisiminimus patikėjo J. Mažylei, kuri stažavosi JAV, Klivlando lietuvių kultūros ir dokumentavimo centre.

„Vieną dieną į klubą atėjo Audronė Šemetaitė-Murtaugh, nešina dviem albumais, pilnais savo tėvelio straipsnių iškarpu. Ji man ir sako: „Ar žinote, kad partizanų buvo ne tik po Antrojo pasaulinio karo Lietuvoje, bet ir tada, kai Lietuva kūrėsi? Mano tėvelis irgi buvo partizanas. Jo tekstai buvo spausdinami Amerikos lietuvių laikraštyje „Naujienu“, – pirmąjį susitikimą prisiminė J. Mažylė. Perskaičiusi publikacijas, spausdintas laikraštyje prieš še-

šis dešimtmečius, J. Mažylė iškart suprato, kad tekstus būtina išleisti Lietuvoje – jie yra svarbus istorinis liudijimas, dokumentas.

J. Mažylė atkreipė dėmesį, kad A. Šemeta rašo labai gyvai, atsiminimuose daug reportažo elementų, tiesioginės kalbos.

Praėjusią vasarą J. Mažylė rinko, tikslino medžiagą knygai Šiauliuose, Kuršėnuose ir jų apylinkėse. Jai talkino Kužių gimnazijos istorijos mokytoja ekspertė Violeta Laurutienė, Kuršėnų istorijos tyrėjas Jonas Kiriliauskas.

Knygoje pateiktos išsamios išnašos, asmenvardžių ir vietovardžių rodyklės, Kužių partizanų-šaulių sąrašas.

Į kovą buvo įsitraukę trys broliai Šemetos: Feliksas, Ipolitas ir Aleksas. Šaulių sąjungos pavidimu, F. Šemeta suformavo Kužių partizanų būrį ir stėjo į kovą su bermontininkais.

Partizanai kovojo su kaimuose plėšikaujančiais ir gyventojus terorizuojančiais bermontininkų būriais, nuolat nutraukinėjo bermontininkų telefono ir telegrafo ryšį, neleido bermontininkams permesti pastiprinimo su Lietuvos kariuomene kovojantiems daliniams – rengė diversijas geležinkelio atsaugoje tarp Kuršėnų ir Šiaulių, Lietuvos kariuomenei parūpindavo amunicijos iš vokiečių karinių sandėlių Šiauliuose.

Gražino sielą į Lietuvą

JAV gimusi A. Šemetaitė į Šiaulius atvyko pirmą kartą.

„Man be galo didelė garbė ir privilegija būti čia, mano Tėvelio gimtinėje, didvyrių žemėje, laisvojoje Lietuvoje, – į renginio dalyvius kreipėsi A. Šemetaitė-Murtaugh. – Aleksas Šemeta užaugo

Knygos „Eilinio partizano atsiminimai“ pristatyme dalyvavo (iš kairės) knygos rengėja dr. Jolanta Mažylė, Alekso Šemetos dukra Audronė Šemetaitė-Murtaugh, karo istorikas, profesorius dr. Valdas Rakutis, Klivlando lietuvių kultūros ir dokumentavimo centro archyvo vadovas Andris Jonas Dunduras.

Alekso Šemetos dukra Audronė Šemetaitė-Murtaugh pasisakymą baigė Prano Vaičiūčio eilėraščiu „Yra šalis“.

Šiauliuose, Vaišnorų kaime, ir būdamas penkiolikos metų, 1919 metais įstojo į mūsų dėl Lietuvos nepriklausomybės kartu su broliais Feliksu, Ipolitu ir kitais drašiais ir patriotiškais Kužių būrio partizanas. Kodėl aš turėjau išleisti Tėvelio knygą dabar, kai šie įvykiai įvyko prieš šimtą metų? Pirmiausia, suteikti garbę, pagarbą ir pripažinimą, už kurį yra atsakingi Kužių partizanai. Paaiškinti, kaip jie padėjo pasiekti nepriklausomybę 1919 metais. Pasinaudoti proga paminėti jų didvyriškų darbų šimtmetį ir gražinti mano Tėvelio sielą į laisvą Lietuvą, kurios jis nesulaukė pamatyti.

JAV gimusi A. Šemetaitė-Murtaugh buvo auklėjama patriotine dvasia, iki mokyklos augo kalbėdama tik lietuviškai, šoko tautinius šokius, lankė kultūrinis renginius, lietuvių kalbos pamokas.

Jos atmintyje išliko tėvelis, sėdintis prie rašomosios mašinėlės

ir rašantis straipsnius laikraščiams, atsiminimus apie Lietuvą.

„Likus kelioms dienoms iki mano tėvelio mirties, jis paprašė eiti prie mūsų ežero kranto. Aš ryškiai prisimenu jo dangaus mėlynas, plačiai atmerktas akis, žvelgiantis per vandenį iki horizonto. Aš tikiu, kad jis įsivaizdavo atsisveikinimą su brangia šalimi, kurią taip mylėjo ir jo skaudus supratimas, kad daugiau niekada savo Tėvynės nebematys ir jo kapas paliks svetimoj šaly“, – jautriai kalbėjo dukra.

A. Šemeta palaidotas JAV su žmona Anele. Brolis Ipolitas Šemeta palaidotas Šiauliuose. Feliksas Šemeta žuvo Sibire.

Savo kalbą A. Šemetaitė-Murtaugh baigė Tėvelio išmokytu Prano Vaičiūčio eilėraščiu „Yra šalis“ – jį deklamuodavo kiekviename šeimos susibūrimė.

Profesorius V. Rakutis atkreipė dėmesį, kad pokario istorija dabar yra užgožusi Nepriklausomybės kovas. Svarbus Nepriklausomy-

bės kovų akcentas – jos baigėsi pergale.

Istorikas negailėjo gerų žodžių A. Šemetos atsiminimams: parašyti detaliai, tiksliai, gyvai, nevengiant nepatogių detalių.

V. Rakutis pasiūlė pagal knygą parengti maršrutą Kužių partizanų keliais.

Klivlando lietuvių kultūros ir dokumentavimo centro archyvo vadovas Andris Jonas Dunduras išaugo itin patriotiškai nusiteikusiame ir tautinę tapatybę saugojusiame šeimoje.

„Lietuvą ir Ameriką skyrė mūsų namų slenkstis, – sakė A. J. Dunduras. – Lietuva yra lietuvių tautos namai. Lietuva – mama, Amerika – pamotė, bet labai gera pamotė.“

Renginio pabaigoje kilo diskusija, kur geriau saugoti Amerikos lietuvių archyvus: JAV, ar perduoti į Lietuvą?

Vakar knyga „Eilinio partizano atsiminimai“ pristatyta Vilniaus įgulos karininkų Ramovėje.

Pagerbė profesorių Vytautą Sirtautą

Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešojoje bibliotekoje vyko renginys, skirtas kalbininkui, vienam žymiausių Lietuvos sintaksininkų, Stasio Šalkauskio premijos laureatui profesoriui Vytautui Sirtautui (1921–2008).

Renginyje dalyvavo profesoriaus našlė, mokytoja ekspertė, lietuvių kalbos vadovėlių mokykloms bendraautorė Jūratė Sirtautienė, sūnus dr. Vytautas Sirtautas, buvę

profesoriaus bendradarbiai ir studentai.

Pristatyta V. Sirtauto mokslo studija „Veiksmožodinis tarinys dabartinėje lietuvių kalboje“. Ši knyga – 1969 metais Vilniaus universitete V. Sirtauto apginta disertacija, iki šiol nepraradusi vertės ir aktualumo.

Leidybos projektą parėngė ir knygą sudarė prof. dr. Džulijeta Maskuliūnienė, knygos redaktorių kolegija – pirmininkas prof. habil. dr. Kazimieras Župerka, nariai – prof.

habil. dr. Vitas Labutis (VU), prof. Bronius Maskuliūnas, doc. dr. Silvija Papaurėlytė-Kloviėnė, doc. dr. Jolanta Vaskelienė.

Tai – 18-oji Šiaulių universiteto humanitarinių mokslo darbų serijos „Acta humanitarica universitatis Saulensis“ knyga.

Renginio dalyviai žiūrėjo 2009 metais nufilmuotą laidą apie profesorių V. Sirtautą iš ŠU bibliotekos fondų. Parodoje „Vytautas Sirtautas – lietuvių kalbotyros ažuolas“

eksponuotos V. Sirtauto knygos, straipsniai, vadovėliai.

Renginyje koncertavo Šiaulių 1-osios muzikos mokyklos mergaičių choras „Gama“ (vadovė Daina Kavaliauskienė), pianistė Lėja Krikščiūnė (mokytoja Neringa Krikščiūnė), dainininkė Gabija Plungytė (mokytoja Ginta Palujanskienė).

„Šiaulių krašto“ inf.

leivos SLOKNIKYTES RUDIS

Mokslo studija „Veiksmožodinis tarinys dabartinėje lietuvių kalboje“ – 1969 metais Vilniaus universitete Vytauto Sirtauto apginta disertacija, iki šiol nepraradusi vertės ir aktualumo.

Į renginį, skirtą kalbininkui, vienam žymiausių Lietuvos sintaksininkų, profesoriui Vytautui Sirtautui (1921–2008), atvyko artimieji, buvę kolegos, studentai.